

ENTREVISTA A SHLOMO BEN AMI

Per **JOAN B. CULLA**

Shlomo Ben Ami va néixer a Tànger el 1943, quan aquesta ciutat nord-africana de règim internacional havia estat ocupada per l'Espanya franquista en plena Segona Guerra Mundial. El 1955, en vigílies de la independència del Marroc, emigrà a Israel amb la seva família, però segurament el castellà après de nen als carrers de Tànger i la proximitat amb la cultura espanyola van fer que, ja com a historiador universitari, s'especialitzés en l'Espanya contemporània i fos l'autor de diversos llibres remarcables sobre la Dictadura de Primo de Rivera, la Segona República i el franquisme.

Quan el vaig conèixer personalment, a finals dels anys 70, Shlomo Ben Ami era un jove hispanista israelià que, en una conferència pronunciada a la Universitat de Barcelona, m'enlluernà amb una interpretació brillantíssima sobre el *Ma'apakh*, el 'daltabaix' que, el maig de 1977, havia desallotjat del poder els laboristes israelians per col·locar-hi la dreta sionista de Menahem Begin, el Likud.

Ja aleshores, el cuc de la política rondava Ben Ami. El 25 de setembre de 1982, a Tel Aviv, va ser un dels oradors que parlà a les 400.000 persones concentrades per condemnar la implicació d'Israel en les matances de Sabra i Xatila, una setmana abans. El 1987 esdevingué el segon ambaixador d'Israel a Espanya, funció que exercí fins al 1991 i en el curs de la qual va tenir ocasió d'establir cordials relacions amb la Generalitat de Catalunya i amb el President Pujol.

Després d'uns anys al Departament d'Història de la Universitat de Tel Aviv –i d'haver estat membre del jurat del Premi Internacional Catalunya–, el 1996 fou elegit diputat a la Knesset pel Partit Laborista. Quan aquest recuperà el poder, el 1999, Ben Ami ocupà, dins del govern encapçalat per Ehud Barak, la cartera de Seguretat Pública i, el 2000-2001, el ministeri d'Afers Exteriors durant una fase crucial –i fracassada– del procés de pau amb els palestins. A partir de la victòria electoral d'Ariel Sharon, el febrer de 2001, decidí apartar-se de la política institucional, i ha dedicat el seu temps a l'elaboració de diversos llibres (*¿Cuál es el futuro de Israel?*, *Cicatrices de guerra, heridas de paz*), a la publicació d'articles d'anàlisi en la premsa internacional (*El País*, *Le Figaro*, etcètera) i, sobretot, a impulsar el Centro Internacional de Toledo para la Paz (CITpax), un *think tank* que té com a objectius no tan sols l'estudi de conflictes, sinó ajudar activament a prevenir-los i resoldre'ls, contribuir a la gestió de crisis i a la consolidació de processos de pau.

L'entrevista es desenvolupà a la seu de CITpax, a Madrid, a primers de juliol de 2010.

Si et sembla, Shlomo, començaríem per l'actualitat més recent, i després ja anirem reculant...

L'actualitat, la darrera gran notícia d'impacte mundial relacionada amb el conflicte israelo-palestí ha estat sens dubte l'episodi de la flotilla amb rumb a Gaza. A tu, que a més vas ser durant un temps ministre de Seguretat Pública i, per tant, saps sobre aquests temes per damunt de la mitjana, quina opinió et mereix l'assalt militar als vaixells turcs, el 31 de maig passat?

Jo crec que no va ser una decisió gaire encertada, tant per l'impacte estratègic que ha tingut com per les deficiències tàctiques de l'operació. Parlant del més important, que és l'efecte estratègic, jo crec que Israel està assumint massa lentament tot allò que és l'impacte d'aquest conflicte en l'opinió internacional. És a dir, Israel s'haurà d'acostumar a analitzar, quan estigui preparant alguna operació militar, a incloure en les seves consideracions l'impacte mediàtic, que ja ha esdevingut realment estratègic; estratègic per a un país com Israel, al qual no costa res –no costa res– asseure'l al banc dels acusats. Costa moltíssim si intentes fer-ho amb la Xina; de fet no ho pots aconseguir. Costa força si intentes fer-ho amb Rússia; de fet no ho pots aconseguir. I no ho pots aconseguir amb els Estats Units, que ningú no sap quants civils estan morint a l'Afganistan i al Pakistan..., però a ningú no se li acut asseure Obama al banc dels acusats. En canvi, a Israel és gratis posar-l'hi, no costa gaire. I aquesta és una feblesa estratègica que Israel ha de prendre en consideració quan pren aquesta mena de decisions.

La segona és la qüestió tàctica. Aquí, la gent ha oblidat que en els anys d'Ehud Olmert també hi havia hagut dos vaixells que volien arribar a Gaza. Els van deturar a alta mar, van descarregar el que duïen, van marxar... i no va passar res...

I bé, hi ha una tercera consideració: que això de Gaza, en una part del món àrab, ja s'ha convertit en una qüestió de *bon ton*... Gaza, el setge... Hi ha uns senyors d'uns països que no tenen el més mínim respecte pels drets humans i que, de sobte, descobreixen que tenen temps i paciència per a Gaza. A aquestes senyores de la classe alta de Beirut que volen rescatar els palestins, jo els donaria un consell: que vagin a veure els refugiats palestins que tenen als camps dels afores de Beirut i que estan en una situació molt pitjor...

Que els de Gaza.

...Que els de Gaza i que els refugiats a tot el món àrab. Quan jo negociava amb Arafat, ell em deia: «Mira, l'únic que em preocupa» –parlant de refugiats– «no és aquesta idea del retorn; resolguin-me el problema dels refugiats del Líban». Això em deia Arafat. Naturalment, és molt fàcil exportar el sentit de misericòrdia i de compassió... I, és clar, tot l'escàndol al voltant de Gaza també posa de relleu que si, al final, l'ONU vol jugar en algun moment un paper seriós en el conflicte àrabo-israelià, doncs abans haurà de posar una mica d'ordre a casa seva. Aquesta cosa que s'anomena Consell de Drets Humans a Ginebra, o s'ha de tancar o s'ha de canviar perquè, si us plau, prou de bromes...

Vols dir el fet que en formin part Líbia, i Cuba, i...

Amb això no dic que Israel ho estigui fent tot bé, ni que Israel tingui raó, o no. Però els que vulguin que Israel s'incorpori a un paper constructiu, doncs que el jutgin amb paràmetres que tinguin sentit... Això que països com Líbia, l'Aràbia Saudita, el Pakistan..., exigeixin que s'investigui a Israel, com si ells investiguessin alguna cosa, quan ells mai no han investigat ni han deixat investigar les barbaritats que succeeixen en aquells països. Israel, com tu saps molt bé, ha batut el rècord mundial en comissions d'investigació. Hem creat més comissions per quilòmetre quadrat que cap altre país del planeta, i això sense pressions internacionals ni res.

De manera que aquestes són les reflexions que em vénen al cap arran de la teva pregunta. [Riu.]

Encara una mica en relació amb aquest tema, però ampliant el focus. Creus que l'actitud del Govern turc de Recep Tayyip Erdoğan, emparant o promovent amb la mà esquerra la flotilla, és l'actitud pròpia d'un govern aliat d'Israel? En tot cas, quina opinió et mereix el paper de Turquia...?

Sí... Bé, jo francament no crec que als turcs els convingui gaire que hi hagi una comissió d'investigació seriosa sobre la qüestió de la flotilla, perquè es veuria alguna relació diguem que dubtosa, no? Amb el grup que va organitzar l'expedició, i que penso que ha desvirtuat el concepte d'ONG.

Això ja va començar a Durban, el 2001, quan es produí una apoteosi d'ONG, milers d'ONG del món islàmic que, naturalment, no tenien res a veure amb Human Rights Watch o amb Metges Sense Fronteres...

El concepte d'ONG, amb tot el meu respecte, és un concepte occidental que neix en societats democràtiques, pluralistes, etcètera. Però, en fi, jo crec que Erdoğan, el seu partit i Turquia continuen essent un pilar molt important d'estabilitat a la zona, amb potencial per jugar-hi un paper positiu. Amb tota la crítica que se li pugui fer jo, francament, si he de triar quin ha de ser l'Estat, el país hegemònic al Pròxim Orient, doncs jo prefereixo Turquia que no l'Iran.

És clar.

I s'ha d'anar amb compte amb Turquia, i amb respecte. Ho dic perquè crec que és un país molt més heterogeni i proper a valors occidentals que altres de la zona. I no m'agradaria llançar el nen amb l'aigua bruta... Hi ha dues coses que és important que Erdoğan tingui en compte. Una: aquell que aspira a ser mediador –i aquesta és una aspiració legítima de Turquia– ha de saber que haurà d'empassar-se molts disgustos de les parts, perquè si no ja no podrà ser mediador. Isaac Rabin, per exemple, quan començà el procés de pau, era contrari que els Estats Units fossin el mediador, perquè no volia que les excel·lents relacions bilaterals entre Israel i Washington quedessin afectades pels alts i baixos d'un procés de pau tan complicat. I el que va caure en la mediació americana... no vàrem ser nosaltres [el govern Barak], sinó que va començar Netanyahu, simplement perquè va cremar els contactes amb els palestins i necessitava una tercera part... Amb la qual cosa el mediador té el difícil paper de, fins i tot quan li donen disgustos, no sortir i llançar totes les seves crítiques, perquè des d'aquell moment ja no pot ser mediador.

Aquesta és una lliçó elemental en diplomàcia internacional, que per alguna raó els turcs han deixat de banda... Erdoğan va quedar sorprès i dolgut que Olmert hagués desencadenat l'operació «Plom Fos» contra Hamàs a Gaza dos dies després que s'haguessin vist, i sense avisar-lo... Bé, d'acord, no està bé, és de mala educació... Però, vostè què volia? Que el primer ministre d'Israel li digués el dia i l'hora que atacaria Hamàs...? En fi, és de mala educació, potser Olmert hauria d'haver evitat aquella trobada...

Però t'explico, per exemple, un altre comportament en una situació igual: Va ser la reunió entre Begin i Mubarak a Sharm el-Sheikh un dia abans de la invasió del Líban el 1982. Begin tampoc no va avisar el líder egipci, i aquest hauria pogut posar el crit al cel, però Mubarak es va refrenar perquè hi havia interessos estratègics més importants, no? És que la vida de la diplomàcia internacional és complicada, i en la crisi recent amb Turquia jo crec que es van cremar ponts que cal mirar de reconstruir amb cura.

Per altra banda, hi ha processos interns a Turquia. Erdoğan, ja com a alcalde d'Istanbul, començà un procés d'islamització. Si tu comences un procés d'islamització, de canviar lleis, de fer elegir un president islamista, de reformar alguns elements de la Constitució kemalista, tot això al final et porta a canviar la política exterior. O sigui que, d'alguna manera, les exigències democratitzadores de la Unió Europea s'han convertit, en part, en un pretext per fer coses que serveixin a l'evolució reislamitzadora...

Sí. Tanmateix, et volia demanar: comparteixes l'opinió que la política exterior turca està dibuixant un gir, està donant una mica l'esquena a Europa, i que el govern islamista d'Erdoğan s'està traient la màscara i intenta recuperar quelcom que Mustafà Kemal rebutjava categòricament, que és aquest padrinatge, aquesta primogenitura una mica califal de Turquia sobre el Pròxim Orient àrab?

Bé, jo crec que nosaltres, els observadors i analistes amb mentalitat acadèmica, tenim sempre la tendència a organitzar les coses de manera coherent i sistemàtica... I ell tal vegada no les té tan pensades. O sigui, que potser no és un gir tan gir... Per exemple, recordo que jo vaig tractar amb un govern que no era islamista, el de Bülent Ecevit, amb Ismail Cem com a ministre d'Exteriors, i ells actuaven amb una seriositat que jo no vaig trobar en altres països d'Europa quan els visitava...; amb els papers a la mà, amb els dossiers a la mà sobre tots els elements del procés de pau. I intentaven jugar aquest rol de primogènits, sense que això significués necessàriament cap gir. És a dir, els interessava, acudien a les cimeres islàmiques per a jugar-hi un paper moderador, per a recuperar un paper en el Pròxim Orient... I no veien això com a contradictori amb l'aspiració europea... Només que ara tot ha pujat. Primer, ha pujat el to, el discurs s'ha islamitzat, els eixos que s'han creat són eixos radicals; potser Turquia

no respon exactament al concepte de radical, però festeja amb Hezbolà, amb Hamas, amb l'Iran i amb Síria.

Que, per cert, inclús Bashar al-Assad, durant la seva visita a Madrid l'altre dia, va dir una cosa que a mi em va sorprendre enormement. Va dir: «Crec que el fet que hi hagi tensió entre Israel i Turquia no és bo». En general, el jove Assad està sorprenent de manera positiva, perquè tothom pensava que seria efímer... Però té un sentit d'estat, un sentit de comportament bastant equànime. Mira, aquest home va ser atacat fa tres anys per l'exèrcit israelià que li destruï una instal·lació nuclear secreta... Una persona impulsiva, irresponsable, hauria pogut fer alguna barbaritat... Però s'ho va empassar.

Tampoc no li interessava, suposo, donar gaire detalls sobre què era la instal·lació destruïda...

Sí, però de tota manera té comportaments bastant interessants. I ara el que Assad diu és: «Mira, nosaltres necessitem un mediador, i és bo que israelians i turcs es parlin bé, i a més necessitem estabilitat en aquesta regió del món». És a dir, que ha estat molt raonable. De manera que jo crec que en la política exterior turca hi ha un cert gir, sens dubte, i si no es frena o no es controla, doncs Turquia es pot veure més i més allunyada dels enfocaments occidentals i dels enfocaments que convenen a Occident. Després també haurien de pensar en la qüestió de la credibilitat. Amb tots els respectes, difícilment és creïble que un president turc tingui més sensibilitat que... posem els francesos, o els alemanys, o els europeus en general, que porten quaranta-cinc anys fent de guardians dels drets dels palestins, no?

Això sense comptar que Turquia té, en matèria de respecte als drets humans, la teulada de vidre...

És que la qüestió israelo-palestina és l'única on aquells que porten mantega al cap es posen al sol, es permeten el luxe de posar-se al sol.

[Riu.] **La metàfora és maca, no l'havia sentida mai.**

O sigui, tothom que al seu país reprimeix, i bombardeja, i massacra –és a dir, que té mantega al cap– surt al sol. És l'únic conflicte en què això passa. [Riu.]

Sí, és ben cert. Escolta, canviant una mica de registre, tu que gairebé vas néixer a Espanya, al Tànger sota control espanyol..., que coneixes Espanya des de sempre, primer com a acadèmic, després com a ambaixador, etcètera, com valors específicament l'evolució de la imatge d'Israel a Espanya des que tu en tens record fins als nostres dies?

Jo vaig arribar aquí per primera vegada el 1972 per veure una mica d'arxius i... Jo crec que el fenomen Espanya-Israel és especial, és bastant *intriguing* [fascinant].

Em sembla que t'entenc.

Perquè, d'una banda, aquí hi ha hagut sempre una mena de, diguem-ne, nostàlgia... Mira, ho exposaré de la manera següent: per regla general, els països catòlics no solen ser filosemites. El filosemitisme és un fenomen protestant.

És fàcil d'entendre per què. Els protestants, que tenen l'Antic Testament com a bàsic, estan molt familiaritzats amb el concepte de *poble jueu*, i hi senten una simpatia instintiva. En canvi, els catòlics han renegat bastant de l'Antic Testament i es guien pel Nou Testament, dins del qual, és clar, els jueus són els *dolents*, els que no van reconèixer Jesús com al Messies, etcètera...

És clar. Per això jo sempre explico a la gent, per exemple quan es parla de les relacions dels Estats Units amb Israel, que sí, certament, hi ha un lobby jueu, i també un lobby de les armes, i un lobby d'això, i un lobby d'allò. Però hi ha un sionisme gentil. Hi ha un sionisme gentil que ve d'una pila de coses, d'un complex per l'Holocaust, de la Bíblia, de la pròpia visió dels Estats Units com la nova Terra Promesa... Tu llegeixes, per exemple, aquest llibre fantàstic de Simon Schama sobre l'Holanda del segle XVII, *The Embarrassment of Riches*. I allà hi veus... La gent es pensa que això comença amb *Anna Frank*. No, no. *Anna Frank* és el resultat de tot això, del fet que la societat holandesa del segle XVII era una societat filobíblica, filojueva, de persones que mantenien el shabat... En fi, és tot un món.

Tu sents parlar un president nord-americà, i normalment estàs escoltant un pastor.

Això, aquí, s'identifica amb els *neocons*, amb George W. Bush...

No, de cap manera! Són tots! És Clinton... Jo vaig veure Clinton plorar, en fi, amb els ulls humits, quan ens va explicar que el seu pastor li havia dit, quan va ser elegit president dels Estats Units: «Mira, pots fer el que vulguis en la teva filosofia política, en l'economia, en la política exterior...; jo només et demano una cosa, que mai no facis mal a Israel». Bé, aquest no és el món cultural d'un catòlic típic, oi? És una altra cosa. Jo, quan em diuen: «Compara Obama amb Clinton», responc que comparin els pastors de tots dos. Aquesta és la comparació real, d'on ve cadascun. Obama té altres coses molt importants, i jo crec que és un dels presidents que està comprnent la naturalesa del segle XXI. Si és capaç de donar-hi resposta ja és una altra qüestió. Però entén el dilema i allò que cal fer en aquest segle, que és diferent del segle anterior. Però el pastor que té és el pastor que tenia abans d'arribar a la Casa Blanca, i d'aquí ve la seva intuïtiva relació amb Israel, la seva actitud –legítima i comprensible– davant la qüestió palestina, etcètera.

Ara, tornant a Espanya, doncs aquí no hi va haver jueus... Tot el bo i el dolent que va passar a Espanya durant els últims cinc-cents anys s'esdevingué sense cap relació amb la qüestió jueva. Tu no pots entendre París, el París intel·lectual, el Berlín intel·lectual, la Viena intel·lectual, etcètera, sense els jueus. Però pots entendre Madrid i Barcelona sense els jueus. O sigui que aquí no hi va haver una interrelació. I l'únic que va quedar és, d'una banda, una nostàlgia no pas filosemita, sinó filosefardita, que és molt, molt d'aquí...

Sí, molt madrilenya

Envers aquells jueus *sin patria*, que parlaven espanyol..., cosa que estava molt bé. I també hem vist coses fantàstiques, durant l'Holocaust, per iniciativa de diplomàtics concrets. Però el que va no existir a Espanya és un complex de culpabilitat en la qüestió de l'Holocaust. I això explica que aquí, diguem, no funcionés aquell control natural que els europeus tenien quan es tractava de dir coses en relació amb Israel... Ara això ja s'ha trencat també a Europa, on existeix una gran frivolitat en l'aplicació de termes o de metàfores holocaustiques al conflicte àrabo-israelià. Em refereixo a la facilitat amb què s'aplica la paraula genocidi, o la paraula

Auschwitz, etcètera. És a dir, a Europa aquella contenció, aquell autocontrol, ja s'ha perdut...

Però aquí no ha existit mai...

Aquí no ha existit. Després, una altra cosa que influeix sobre l'actitud cap a Israel és que la societat espanyola és molt, molt pacifista. Aquí el noranta per cent va ser contrari a la guerra d'Irak. Nosaltres, els israelians, estem vivint en un altre món. Jo crec que l'únic país del planeta on no va haver-hi manifestacions contra la guerra d'Irak va ser Israel. I es venien, es venien *t-shirts*...

Sí, samarretes.

...Samarretes que deien: «America Don't Worry, Israel is Behind You».

Sí, n'he vist.

[Riu.] O sigui que estem vivint en un altre món, no? El fet és que Obama ho va entendre en la darrera reunió amb Netanyahu, on va donar garanties, sembla que gairebé sense precedents, en tot allò que fa referència a l'ambigüitat nuclear israeliana. És a dir, Obama entén que en aquell veïnat un no pot anar amb les mans a les butxaques. El veïnat és el que és. Ara, insisteixo en això, Joan: tu coneixes les meves opinions, jo escric en la premsa israeliana, escric aquí. Viatjo, vaig i vinc; mai a la meua vida he fet dos discursos diferents, un aquí i un altre allà. I tot això que estic dient no és per afirmar que Israel sigui un Estat que ho està fent perfectament bé..., que sempre tingui raó i no s'equivoqui mai.

De cap manera, de cap manera. Però s'ha d'entendre que la capacitat -i aquest és un consell gratuït-, que la capacitat d'influir sobre Israel, la capacitat d'influir-hi és a través de l'empatia, per difícil que sigui. Un president egipci, Anwar el-Sadat, va arribar a Jerusalem el novembre de 1977, i en aterrar va dir: «El noranta per cent d'aquest conflicte és psicològic. Jo, en venir aquí, he resolt aquest noranta per cent. La resta és un afer immobiliari». I el va resoldre. O sigui, que la societat israeliana és complicada, és difícil, està fragmentada per històries, per ètnies, per la religió, per tot el que vulguis; però s'equivoca aquell que pensi que és irreversiblement intransigent. No hi ha res més fàcil que fondre la intransigència israeliana. I Sadat n'és el millor exemple.

Ho va aconseguir en quaranta-vuit hores.

Demà –cosa que no passarà– Bashar el-Assad decideix venir a Jerusalem, i el problema del Golan queda resolt pràcticament. Dic el mateix si vingués el rei de l'Aràbia Saudita. Però no ho faran...

Ara, la israeliana és un tipus de societat que, per trobar-se on es troba, té una tendència inherent a analitzar-ho tot en funció del *worst-case scenario*, de la hipòtesi més pessimista. Aquesta és la malaltia israeliana, per a bé i per a mal...

I és comprensible.

...Aquest és el nostre defecte. Quan els israelians han d'analitzar un problema i prendre un camí, ho pensen en termes de l'escenari més..., del pitjor escenari possible. I això, és clar, et porta a polítiques que són criticables: «Aquesta gent què es pensen, que tot es resol per les armes...?».

Jo admeto que hi ha una cosa que el geni israelià no ha après; diria àdhuc que el geni israelià és una mutació, no sempre per a bé, del geni jueu. Una vegada li van preguntar a Yeshayahou Leibowitz... (Leibowitz era un gran filòsof, era un tipus..., una mena de Leonardo Da Vinci, tret que no pintava, a la israeliana; ho sabia tot, tenia set o vuit doctorats, i era un crític implacable de l'ocupació dels territoris, era un profeta de la destrucció d'Israel si no hi havia una rectificació), un cop li van preguntar: «Què pensa dels israelians?» Respongué: «*Oh, Stupid Jews*».

[Riuen.]

«Són jueus estúpids». Hi ha hagut un canvi, no?, i aquest canvi ha estat per a bé en alguns camps, i per a mal en d'altres. Per a bé, doncs *high-tech*, l'agricultura... Els jueus han tingut èxits en l'agricultura i en la guerra.

[Riu.]

Les dues coses que no van tocar durant dos mil anys...

I ara que l'agricultura té menys pes, ha arribat la *high-tech*, que potser és un dels miracles econòmics d'aquests temps. Israel és quelcom impressionant, quan veus la capacitat d'innovació. Avui estem al número dos del Nasdaq. O sigui, els Estats Units són el país número u en el terreny de les *start-ups*, i Israel el número dos. Israel registra 8.500 patents a l'any; la totalitat del món àrab no arriba a cent. O sigui que aquesta és, de veritat, la

part bona d'aquella mutació. I la part dolenta és que no hem assumit aquell llegat jueu històric del *savoir-faire*, de moure's entre les nacions, de la diplomàcia, de la *finesse* i tot això.

Potser perquè els israelians han cregut que tot això era diaspòric, no? Sí, d'alguna manera.

...Perquè han pensat que ara, amb un estat propi, ja no calia anar-se esmunyint entre les nacions, que ara ja podien... donar un cop de puny sobre la taula...

I aquí s'han equivocat greument. És aquesta cosa de, quan analitzes un problema –la flotilla, per exemple– de seguida, quasi com a primera opció, penses en la solució militar. És quelcom molt israelià, és aquella deficiència que dèiem del caràcter nacional. Jo recordo els consells de ministres; no crec que hi hagi cap altre govern del món on el cap de l'exèrcit participi en quasi tots els consells de ministres. El cap de l'exèrcit, el cap del Mossad, que et presenten informes... Sempre sorties espantat. Jo sempre dic: «Aquí, a Europa, ser ministre està molt bé, però és que allà...».

També hi ha aquesta cosa del consell de ministres en diumenge. Consell de ministres a les 9; bé, per ser-hi m'he d'aixecar a les cinc del matí. Surts de casa, arribes allà, ets al consell de ministres des de les nou fins, posem, la una. Bé, acabes el consell on, per cert, sempre hi ha escàndols. Perquè aquí ningú no sap què es diu al consell de ministres, com ha de ser. Però a Israel és com *on-line*: la premsa ja sap qui ha dit què, i en plena sessió has de sortir per desmentir alguna cosa, etcètera. I després, a la una, te'n vas cap al teu despatx, i et truca el primer ministre: «Escolta, Hezbolá ha llançat un coet, vine, que hem de parlar». Total, que acabes a les tres de la matinada. [Riu.] O sigui, que estàs constantment envoltat de temes de seguretat i temes militars, i ningú no es detura per a dir: «Vejam, per què no canviem de xip?». Potser no el podem canviar cent vuitanta graus, però sí fer un equilibri més assenyat entre la resposta militar i la diplomàtica. I aquí fallem.

Perdona, ha estat interessantíssim, però ens hem allunyat de la pregunta que t'havia fet. Parlàvem de com, a parer teu, havia evolucionat

la imatge d'Israel a Espanya des dels anys 70 fins ara. La meva impressió és que, per exemple, això de la flotilla ha estat criticat arreu, perquè com tu has dit molt bé, criticar Israel i acusar-lo de crims i de tota mena de coses és gratis. Però em fa l'efecte que aquí, per la inexistència d'aquells frens a què abans alludies (el remordiment i la mala consciència per l'Holocaust, etcètera), igual que va passar amb l'Operació «Plom fos» a Gaza, que a Espanya la premsa, i l'opinió pública i una part de la classe política han anat molt més lluny, en les seves crítiques i desqualificacions, que a França o a la Gran Bretanya, ja no diguem als Estats Units, a Alemanya o als Països Baixos. No sé com ho veus...

Sí, crec que sí... Però la veritat és que jo això ja ho vaig viure arran de la primera intifada...

Però no tens la sensació que, en cada crisi, la cosa empitjora? No ho sé, potser estic equivocat... Justament per això t'ho pregunto.

No. Jo diria que avui hi ha un ingredient de *Realpolitik*; sí, és veritat, la crítica contra Israel és dura aquí, però les relacions són bones. Mira, et poso un exemple. Quan jo era ambaixador, el govern espanyol va anul·lar una visita d'Ariel Sharon per la intifada i per no sé què més... Doncs bé, enmig de les crítiques i sota pressió de l'opinió pública, va ser aquí no fa gaire Liberman [el ministre d'Afers Exteriors israelià, pertanyent a un partit d'extrema dreta]. És a dir, que Israel ha esdevingut un fenomen que continua essent criticat i criticable –no crec que més que vint anys enre–, però al mateix temps el govern espanyol entén que no es pot veure arrossegat per l'opinió pública, perquè Espanya és un país seriós, i té relacions amb Israel, i vol jugar un paper, i forma part d'un consens europeu, i no pot sortir *out of orbit*. O sigui, Espanya no pot ser una Turquia, en el sentit de 'jo surto de la meva òrbita, i vaig pel meu compte'.

Francament, ja sé que hi ha moltes crítiques, tant des de l'Ambaixada com des d'altres cercles, contra *El País*, per exemple, i a mi tampoc no m'agraden alguns titulars, algunes de les caricatures que s'hi publiquen, però això està sovint equilibrat amb articles de signe contrari, que en els meus temps d'ambaixador no apareixien.

Sobre tot això que has dit, faries alguna matisació respecte de Catalunya? Tu has estat sempre bàsicament a Madrid, ja ho sé, però...

Sí. Jo crec que a Catalunya hi havia una certa diferència d'actitud, no? Hi ha... aquella mena de sionisme gentil de què jo parlava en d'altres latituds, per raons diferents...

No pas per raons religioses...

Per raons diferents existeix en determinats sectors a Catalunya..., *La Vanguardia*, per exemple, que ve a ser *El País* català, és una altra mena de diari, té una altra actitud en relació amb el tema del Pròxim Orient. Ara, a Catalunya també hi ha, no sé si més o menys que a Madrid, però d'una forma bastant marcada, una cultura ONG força radical...

Sí. Darrerament, sí... I potser la meva pregunta venia del fet que és a Catalunya on s'ha produït, aquests darrers anys, l'eclosió de la cultura ONG radical, més que no pas a Madrid.

És una bona reflexió, perquè a Catalunya el punt de partida era diferent.

Efectivament.

O sigui, que vist des de Madrid la sincronització d'Espanya amb el conjunt europeu, en aquest tema, doncs sí, ha estabilitzat la situació.

En canvi a Catalunya, on hi havia una més gran tradició de filosemitisme, el canvi a la premsa i en l'opinió pública ha estat més acusat. Fins i tot en l'àmbit de la política. Segurament saps que, durant l'operació «Plom fos», membres del Govern de la Generalitat van desfilars en una manifestació, portant al darrere individus amb cintes coràniques al cap, individus emmascarats que cridaven consignes a favor del martiri, i fins i tot un que va exhibir una pistola.

Sí, jo crec que la diferència es troba en el punt de partida.

Bé, canviem una mica de tema. Tinc la impressió que no sents un gran amor per l'actual primer ministre israelià, Benjamin Netanyahu,

però, sense oblidar la seva anterior etapa de govern, quina opinió et mereix la seva gestió actual?

Jo tinc personalment una relació bona amb Netanyahu.

Ah, sí?

I per respecte intel·lectual, més que no pas polític. Sí. Hem parlat amb freqüència. Inclús en un moment determinat volia que l'ajudés en la coalició amb Ehud Barak [el líder laborista]. I jo li tinc respecte intel·lectual, en el sentit que és una persona preparada, que ha estudiat, que llegeix molt, que –per exemple– en tot allò referent a economia és un tipus extraordinàriament preparat, amb idees molt clares.

Perdona que t'interrompi, però la meva idea era que l'esquerra israeliana en general, i els seus intel·lectuals de referència, els David Grossman, i Amos Oz, i..., que sobretot durant els tres anys del primer govern de Netanyahu (1996-99) havien desenvolupat contra ell un enorme menyspreu...

Sí, sí, les elits israelianes en general, sí...

Això ha canviat una mica...?

Ha canviat una mica. No oblidis que, durant el primer mandat, estava fresc en la memòria de la gent el seu paper –indirecte– en la creació de l'ambient que va portar a l'assassinat de Rabin. Ell, Sharon, David Levy i tota aquella gent... Per aquest motiu, en aquell moment la fòbia anti-Netanyahu era molt, molt més marcada. Jo crec que avui, no. A més ell avui ha madurat com a persona. Aleshores estava molt relacionat amb els corrents religiosos ortodoxos que abominaven de l'esquerra. Per exemple, un d'aquells rabins li va dir un dia a Netanyahu –i això es va filtrar a la premsa: «Aquesta esquerra no sap ni què és ser jueu». En això, ell ha canviat d'una manera molt marcada. A més, aquesta vegada ha ficat el Partit Laborista dins de la coalició, i això li ha donat una certa acceptabilitat entre els sectors que més el refusaven. Per fi ha entès –són paraules de Barak, que me les va dir fa un parell de setmanes–, ha entès intel·lectualment allò que és necessari de fer en la qüestió palestina. Encara no ha fet el pas polític, no ha estat capaç de fer el pas polític, però intel·lectualment ja hi ha arribat.

Aquest, Joan, és un fenomen molt interessant. Perquè, parlant de l'esquerra i de la dreta, si tu observes qui està portant a terme, qui està conduint, a Israel, el debat sobre la partició de Palestina, són els Netanyahu, Tzipi Livni, Olmert... És a dir, són els fills dels pares fundadors de la dreta revisionista. Aquest és el més gran èxit intel·lectual, o polític, de l'esquerra...

Sí, perquè fins fa no massa anys la idea dels dos estats, un d'israelià i un de palestí, era tabú per a tota aquesta gent...

Quan jo estava negociant a Camp David, el que ens crucificava era Olmert, aleshores alcalde de Jerusalem...

Que deia que la ciutat no es podia dividir de cap manera...

Exacte, exacte. I ara, en canvi, diu coses molt diferents. Això és el que s'ha aconseguit en aquest procés tan lent... Ja sé que la comunitat internacional s'impacienta, i amb raó; però mira, és molt, molt complicat. Quan jo estava aquí d'ambaixador, em preguntaven sempre: «Què vols aconseguir?». Miri, responia, jo no espero anar al despatx d'un polític a explicar coses sobre Israel i, al final, convèncer-lo que Israel té raó. Això no ho espero. L'únic que espero és que, després de la nostra reunió, el meu interlocutor digui: «És una mica més complicat del que jo pensava». Si aconseguixo això, ja m'hauré guanyat el jornal...

Aconseguir que la gent entengui que no és un conflicte en blanc i negre, que està ple de grisos... No és un objectiu fàcil, no...

Ara, quan es reclama, per exemple, la fi de l'ocupació, doncs sí, cal posar-hi fi. Però molta gent es creu que això significa simplement agafar les maletes i marxar. I no és possible. És possible d'alguna manera al Golan, com ho va ser al Sinaí, i a Gaza. Però a Cisjordània és molt més complicat, i s'ha d'afrontar d'una manera diferent. Jo crec que avui Netanyahu ho entén. Entén el dilema. El seu test –si és capaç de superar-lo, això no t'ho sé dir– és si està disposat a trair la seva història personal i intel·lectual, les idees del seu pare...

Aquesta és la grandesa del repte. No hi ha hagut en la història moderna d'Israel cap líder que hagi arribat a la grandesa sense trair-se a si mateix. Aquell que vulgui seguir essent fidel a la seva trajectòria, doncs que

hi segueixi fidel, no passa res; però no arribarà a la grandesa. Aquesta és la qüestió. Sharon ho va entendre. Begin ho va entendre. Olmert ho va entendre. Netanyahu ho entén, però encara no ha fet el pas.

Al capdavant, llegint entre línies, jo crec que, més aviat o més tard, el més probable pel que fa al procés de pau és que Israel es retiri unilateralment de Cisjordània. No a la frontera del 1967, però sí a una línia que conservi només els grans blocs d'assentaments.

No oblidem que Olmert va ser elegit amb aquest pla, *Convergence Plan*; va ser elegit precisament per fer a Cisjordània allò que Sharon ja havia fet a Gaza (només que allà és més complicat). Primer, per tal de preservar el concepte d'Estat jueu i democràtic... Això, és clar, encara deixaria el problema obert. Però em temo –i ho vaig dir abans d'ahir en una reunió a París–, em temo que la política d'Obama, o el discurs d'Obama, i l'actitud simplista que existeix en determinats sectors àrabs pel que fa al nou paper dels Estats Units, pensant que Obama els lliurarà Israel lligat de peus i mans...

Això és el que creuen al món àrab? Justament, la següent pregunta es referia a Obama...

La qüestió és què esperen els palestins? Esperen allò que ells anomenen «un mediador honest»? *Which it's okay*, això em sembla legítim. O esperen algú *to deliver Israel*, que els lliurarà Israel? Jo tinc la sospita que el discurs obamià ha creat la sensació que aquí tenim algú que, al final, ens lliurarà Israel. I això no passarà, no passarà. Perquè jo sempre he mantingut que l'elecció d'Obama ha estat un fet revolucionari en la història dels Estats Units, però que la seva presidència no ho serà, de revolucionària. Ho estem veient a l'Afganistan, ho estem veient a l'Irak, fins i tot en la qüestió nuclear... I pel que fa a allunyar-se d'Israel, bé, hi ha límits, i ell els ha vist, els ha percebut, i per tant s'acosta el moment que la pressió nord-americana començarà a exercir-se també sobre els palestins.

Quan a mi em critiquen, a Israel, com «el pare de la idea de l'acord imposit», quan diuen: «Ah, Ben Ami vol que ens imposin un acord de pau...», jo sempre responc: «Mireu, quan sigui imposit, els que més s'hi oposaran seran els palestins, perquè ells esperen coses que els Estats Units no els donaran». Jo, a Camp David, sempre li deia al primer ministre

Barak: «Ets un ruc, si rebutges propostes americanes». «No, no» –em responia–, «ho parlarem directament amb els palestins». «Parlant-ho amb els palestins serà sempre pitjor, i et veuràs atret a un forat negre sense fons. La proposta americana sempre serà millor, més atenta a les teves sensibilitats, que el que puguis acordar amb els palestins. Nosaltres vàrem fracassar en l'acord precisament per això, perquè estaves negociant amb Arafat i no hi havia paret, no sabies on es deturaria en les seves demandes. No ho sabies perquè Arafat sempre raonava així: si els israelians estan disposats a arribar fins aquí, serà que els agrada, que els convenç, que s'hi senten còmodes. Ah, aleshores, si ells estan conformes amb això, serà que jo encara demano poc...

I, per tant, que puc demanar més...

...Que puc empènyer una mica més. En els nord-americans això no existirà. Ho vaig pensar a Camp David, i ho continuo pensant avui: que el millor és un acord imposat, perquè les parts no arribaran a un acord entre elles.

Però tu creus que una administració americana, la d'Obama o una altra en el futur, pot arribar a imposar un acord de pau?

Voldria explicar una mica aquest concepte. Jo dic el següent: si ara hi ha negociacions directes, negociaran, però ningú no inventarà la roda... Ja sabem, més o menys, per on aniran i on sorgiran les diferències. O sigui, resoldran el noranta per cent dels problemes i es quedaran encallats en el deu per cent restant. És a dir, convertiran allò que els divideix en un riu, però no seran capaços de creuar-lo. És el que ens va passar a nosaltres, el que li va passar a Olmert, el que li passarà a tothom.

Arribats aquí, ja no estaries imposant el noranta per cent, perquè això està més o menys acordat. Parlem només del deu per cent. El que jo proposo és que, sobre aquest deu per cent, els Estats Units facin una aliança internacional per a la pau al Pròxim Orient. Han fet tantes aliances per a la guerra a l'Irak, a l'Afganistan..., doncs que en facin una per a resoldre el problema israelo-palestí.

Aquesta aliança, els americans han de coordinar-la, i ha d'incloure països àrabs. Han de coordinar quines són les que jo anomeno *bridging pro-*

posals, les propostes-pont per tancar el conflicte, que han de ser acordades amb tothom. Per això dic que la diplomàcia israeliana ha d'estar molt enfocada cap als Estats Units. Quines són les meves veritables línies vermelles? Aquí és on fracassà Barak. Barak va fracassar en el fet que –dimoni!– ningú no sabia quines eren les seves línies vermelles, i jo li ho vaig advertir des del primer moment. Quan em va introduir al procés de pau, em va ensenyar un mapa de Cisjordània i em va dir: «Què et sembla un Estat palestí així. Queda bé, no?». Li vaig respondre: «Mira» –era el seixanta per cent–, «siguem seriosos. Si comences amb el seixanta per cent, arribaràs al vuitanta, i quan arribis al vuitanta els palestins diran: “Si ha arribat al 80, per què no pot arribar al 100 per cent?” Comença per alguna cosa assenyada».

És clar, estem parlant d'arribar a una solució sobre coses molt petites. Et poso un exemple d'on eren les diferències a Jerusalem. A Jerusalem ho vàrem acordar tot, tret de quatre qüestions. Una, la sobirania sobre el Mont del Temple –o la fórmula, perquè Israel havia acceptat la sobirania palestina a l'Explanada de les Mesquites. Dues, quan se'ns reconeix la possessió del Mur, es parla del Mur o de la muralla que va cap al túnel? Tres, la sobirania o la mena de control sobre el Mont de les Oliveres. I quatre, la zona extramurs de la Ciutat Vella, on hi ha la piscina de Shiloà i altres llocs sants. Doncs crec que sobre això hi ha d'haver *bridging proposals* on tu dius a les parts: «Vet aquí les nostres propostes-pont. Teniu tres mesos per a negociar-les entre vosaltres». Allò que estigui acordat, perfecte. Allò que no, no cal utilitzar el terme *imposat*. Pot ser una qüestió d'arbitratge. Hi haurà un arbitratge, com el que vàrem tenir a Taba amb els egipcis, amb la qual cosa estàs minimitzant l'espai en què la tercera part intervé... Però per tal que això sigui viable cal una aliança, que les parts no busquin escapadòries...

Que les dues parts entenguin que la comunitat internacional aposta per això i...

És clar. Els palestins, per ells mateixos, no acceptaran mai d'Israel una proposta que digui que cap refugiat no pot entrar a l'Estat d'Israel. No ho acceptaran *mai*. Jo recordo quan nosaltres, que érem més flexibles que el govern actual, dèiem als palestins: «Però vejам, digueu, si us plau, quants

voleu que tornin?». Mai no et donaven un número, una xifra, perquè si ho feien els seus els dirien: «Ah, són uns traïdors! Han dit 100.000, i què serà dels altres 4 milions...?». Comprens? La gent no té ni idea de les complexitats d'aquest procés. Però una «tercera part» recolzada sobre una aliança en què hi fossin els saudites, els egipcis..., podria dir: «Mirin, senyors, això és el que es pot aconseguir, i no hi ha més».

Jo crec que a aquest escenari podríem arribar-hi ara. Tornant una mica, si m'ho permetes, a la qüestió de la crítica contra Israel en els mitjans de comunicació d'Occident... La darrera cosa que se m'acudiria seria limitar la llibertat d'expressió, però jo donaria un consell als mitjans occidentals: convertir aquesta crítica sistemàtica contra Israel en una mena d'esport global crec que pot ser molt contraproduent... Voleu un Israel d'esquena a la paret, que vegi que tothom està en contra seu –que ja hi té tendència, a veure-ho així–, empès a comportar-se de manera irracional...? No, Israel ha de ser portat, conduït intel·ligentment –això, els Estats Units ho entenen– cap a posicions assenyades. D'altra banda, la condemna sistemàtica d'Israel, implícitament, està netejant, està absolutament una sèrie de règims que, en fi... De sobte, Síria és al bàndol dels defensors dels drets humans, i el Líban igual, i... Sisplau, una mica d'equilibri, no? Una mica d'equilibri. És important àdhuc per sentit pràctic. Això, per cert, ho entenen els governs. Hi ha una certa diferència d'actituds entre els governs europeus i les seves opinions públiques.

Jo crec que aquest és un bon moment per a Israel, a Europa, malgrat el que molta gent pensi. És un bon moment, primer, políticament. Aquest és un continent on, quan jo era al govern, hi havia Jacques Chirac que no era gaire proisraelià, a Itàlia era diferent, l'est d'Europa encara no formava part del conjunt... Ara tens Sarkozy, Gordon Brown –que era pràcticament sionista–, i ara David Cameron. A Itàlia tens Berlusconi. Tens tot el bloc de l'est d'Europa, que és molt pro-israelià i pro-Estats Units... O sigui, que no és un continent hostil. És l'opinió pública la que, no tan sols en el tema d'Israel sinó també en d'altres, està reflectint una vocació europea post-històrica que perjudica Europa en molts àmbits, que li fa perdre el tren de la competició global, que exclou el Vell Continent del joc de poder global, perquè no té múscles i s'hi ha acostumat...

Disculpa'm, és el cas del president federal alemany que, en un discurs, se li acut dir que, a vegades, cal enviar l'exèrcit també per a preservar els interessos econòmics del país..., i ha de dimitir.

Ha de dimitir... Hi havia un escriptor italià que va fer un llibre home-natjant els Estats Units. Deia: «Europa em recorda una vella dama que, durant la seva joventut, havia fet de tot, havia comès tots els pecats, i ara que ja és octogenària voldria que el món es comportés com ella ha de fer per imperatiu de l'edat». Vejam, el món és el que és. Nosaltres, Israel, no tenim com a veí Suïssa. Tenim com a veïns Bin Laden, el siríà Assad, el pare del qual va fer matar 20.000 persones en un sol dia a la ciutat de Hama...És clar, això convida a un equilibri més assenyat entre la necessitat de defensar-se i una diplomàcia creativa, que ja fa anys que no la tenim i ens cal recuperar. Però el context és un context molt complicat. No hi ha gaire països europeus que es llevin cada matí i, amb el croissant de l'esmorzar, s'assabentin que el president d'Iran amenaça amb liquidar-los. És a dir, que les coses al Pròxim Orient són força més complicades.

Després de la visita de Netanyahu a Washington, fa un parell o tres de dies, sembla que Netanyahu reprendrà les negociacions directes amb els palestins. Com ho veus? Hi ha possibilitats que en surti alguna cosa?

La primera reacció palestina la vaig veure una mica reservada. Saeb Erekat va dir ahir que «no, no, negociacions directes no, fins que no hi hagi una congelació total dels assentaments...». I de la congelació d'assentaments no en van dir gran cosa en la reunió amb Obama a Washington. De manera que, francament... Jo sé que Barak està treballant *around the clock* per convèncer Netanyahu de fer coses. Entre altres raons perquè s'hi juga la supervivència política: no pot restar al govern si no hi ha un canvi.

Per la qual cosa, jo intueixo que no hi haurà congelació d'assentaments. Però serà una descongelació per a sobreviure políticament, no hi haurà cap bogeria nova, sinó les construccions mínimes possibles que permetin mantenir la cohesió del govern, i compensades amb l'entrada massiva en la discussió dels temes centrals del procés de pau... Que, per cert, és el que tots havíem fet abans. Cap govern anterior no congelà assentaments mai, però se'ls va perdonar perquè entraren a fons en la negociació. Si això passa, arribaran al moment de la veritat en sis mesos.

Se sap el que dura el trajecte, perquè molts ja l'han recorregut abans...

És clar. I tal partit dirà que no li agrada que estiguin parlant de Jerusalem, i sortirà del govern. I tal altre partit també en sortirà. I entrarà Kadima. O sigui, aquest no és un procés de manual. És un procés que no pot culminar feliçment si no passa per un terratrèmol polític. I potser aquesta és la intenció implícita de l'Administració Obama: portar dolçament Netanyahu a un carril en el qual acabi amb el cap polític tallat, o hagi de pactar amb altres que li reimplantin el cap. Perquè amb l'actual govern, certament, no es pot.... Aquesta és una altra cosa que m'agradaria dir als europeus. El sentiment europeu, aquesta vocació de pau segons la llei i el dret internacional, és comprensible. Però, desgraciadament, els conflictes no es resolen sobre la base del dret i de la legalitat internacional. La pau no és una recerca de la justícia. La pau és una recerca d'equilibris assumibles per les dues parts. La diplomàcia no ha canviat des dels temps de Metternich, i l'àmbit d'allò possible tampoc no ha canviat. Espero que els europeus vegin aquesta complexitat. A parer meu, per tal que Europa tingui eficàcia, poder, capacitat d'influència en el conflicte, s'ha de coordinar amb els Estats Units.

Perquè, què passa si demà, per exemple, no es congelen assentaments, però es decideix entrar a fons en els temes, els de Jerusalem i els altres, fins arribar al moment de la veritat? Els europeus s'hi oposaran? Per a què? Obama es va equivocar des del principi en posar com a precondition la paral·lisi dels assentaments, i justament per això hem perdut un any i mig, perquè la situació de la política israeliana no permet congelar els assentaments. Aquest va ser el motiu pel qual nosaltres vàrem anar a Camp David; perquè vàrem entendre que, per fer petits passos, pagues el mateix preu polític que per fer el pas definitiu. O sigui que, si has de caure del govern...

Que almenys sigui per haver intentat una fita històrica, diguem-ne.

Saps, Joan? Vaig tenir una conversa, aquí a Madrid, amb Mahmoud Abbas no fa gaire, quan va venir de visita oficial, i li vaig demanar: «Per què no vas acceptar les propostes d'Olmert?». No sé si saps que Olmert és un bon amic meu. Ironies de la vida, jo vaig ser el seu cap a l'exèrcit. Quan el van fer primer ministre, Brent Scowcroft [general i assessor de seguretat nacional de la Casa Blanca] em va preguntar: «Diga'm, té expe-

riència militar Olmert?». Vaig contestar: «Com vols que tingui experiència militar...

...Si el seu cap a l'exèrcit era jo?».

[Riuen.]

Però, quan Olmert m'ho va comentar, jo no el recordava. Va ser quan ell era alcalde de Jerusalem i jo ministre. Em va dir: «Saps que havies estat el meu cap?». Això passava en una unitat molt dura, d'elit, la brigada Golani... Li vaig contestar: «Sí, potser jo era el teu cap, però tu eres més llest, perquè només t'hi vas estar tres mesos, i jo m'hi vaig quedar tres anys...».

[Riu.]. Doncs li vaig preguntar a Abbas per què no havia acceptat les propostes d'Olmert. I em diu: «No, mira, Olmert ja estava a punt de caure, estava políticament afeblit, sense una majoria parlamentària sòlida...». Li vaig replicar: «El meu coneixement de la política israeliana m'ensenya, de cara al futur, que qualsevol acord que un primer ministre signi amb vosaltres, els palestins, serà l'última cosa que faci...».

Perquè provocarà la seva caiguda...

Així serà sempre. Per tant, aconsello als palestins que no ho prenguin com un pretext per a no signar.

Donada l'estructura del sistema polític israelià, un primer ministre només pot fer una gran cosa, i després caure sobre la seva espasa... Així és la política israeliana, per a bé i per a mal. Aquest és el motiu pel qual Sharon va fer la retirada unilateral de Gaza, perquè Sharon era políticament el més astut de tots... Vejam –va dir Sharon: des que començà el procés de pau, tots els primers ministres han caigut a causa d'Arafat. Per què? Perquè hi van parlar. Doncs jo no hi parlo, jo decideixo, resolc quina és la meua frontera i executo els meus plans tot sol.

Ara bé, entre altres coses, per què han caigut tants primers ministres? Cauen no perquè han fet propostes de pau que a la gent li semblen excessives; cauen perquè han fet propostes que molta gent troben exagerades, i els palestins les han rebutjat. Encara que a la gent no li agradi, el problema no són les concessions que has fet, el problema és que, després d'haver-les fet, et quedes penjat i no aconseguixes la pau.

Per això Sharon deia: «A mi això no em passarà. Jo no entro en aquest joc».

Una vegada li van preguntar: «Per què no negocies amb els palestins?». Va dir: «Mireu, la gent em coneix com a general, i ho sóc. Però, més que general, jo sóc un agricultor, un granger. I negociar amb els palestins és com quan la vaca entra a l'escorxador; al final li tallen el cap, no hi ha marxa enrere. Doncs jo no vull entrar a l'escorxador. Si hi entro, al cap de poc estaré parlant de les fronteres del 1967, estaré parlant de Jerusalem i, al final, no estic segur que els palestins em signin l'acord, perquè sempre diran que hi manca una coseta...». [Riu.]

Del curs de la nostra conversa en dedueixo que, per dir-ho ras i curt, t'has reconciliat bastant amb el Partit Laborista, amb el qual havies estat molt crític uns anys enrere. És així?

Sí i no. Havia estat crític i ho continuo essent. Jo tinc una relació personal amb Ehud Barak per simpatia, per història comuna... Però, sí, hi mantinc relacions. Ara s'han assabentat que arribaré a Israel el 16 de juliol, i hem quedat de veure'ns. Però no tinc ambició política. Estic realment en un moment anímic en què tal vegada puc ser més útil que mai, perquè no tinc ambició. I no tenint ambició, no tindria cap problema a jugar un paper secundari; però secundari útil...

Rabin deia –i això li va donar sempre avantatge sobre Peres–, deia: «Per a mi, ser primer ministre no és una obsessió, és una opció». [Riu.] Mentre que per a Peres era una obsessió, i sempre queia... Però el problema del partit és que no ha sabut resistir la temptació del poder, que no ha estat capaç de desenvolupar una política d'oposició a l'espera de la seva oportunitat. I aquest és un llast...

Això ho continues pensant...

Sí, sí. I és clar, si entres en una coalició li has de concedir un termini. Has de dir: «Bé, senyors, si en un any no ha passat res, doncs marxem». Però després s'acostumen al poder i busquen una pila de pretextos per explicar per què s'han quedat... Però això forma part de l'ADN del Partit Laborista...

Dins d'aquesta hipòtesi que abans esmentaves que, d'una manera o d'una altra, es reprenguin les converses de pau amb els palestins, creus que l'interlocutor possible d'Israel és i seguirà essent Mahmoud Abbas? Penses que Marwan Barghouti pot jugar algun paper? Creus que cal parlar amb Hamas, o no?

Crec que has entrat en una qüestió que és el mirall de la inèrcia i de la manca de coratge i de visió política. Jo crec que negociar amb Abbas no és suficient. Abbas és una persona simpàtica, una persona moderada; però és una fallàcia pensar que has de negociar amb el moderat perquè el moderat t'oferirà millors condicions que les de l'extremista, les del radical. Això no és així, perquè aquest moderat t'exigirà tot de coses a fi d'evitar que el radical el vegi com un traïdor. De manera que, de fet, estàs negociant amb el radical sense adonar-te'n. Estàs negociant amb el radical per persona interposada.

Aquesta és la situació amb Mahmoud Abbas. D'altra banda, la seva signatura no tindrà el mateix pes que podia tenir la d'Arafat. Per quin motiu no vàrem arribar a un acord amb Arafat? No només per aquell caràcter d'Arafat de no posar mai un topall a les seves reivindicacions. Ell també sabia que, com més empenyés els israelians a les concessions, més s'estalviava la divisió interna. La pau divideix i la guerra uneix, i ell entenia que la divisió dels israelians al voltant de la pau..., bé, els portaria a un conflicte intern, però ja el resoldrien; mentre que a ell el portava a una guerra civil, i va intentar estalviar-se-la empenyent més i més. Aquesta és la mateixa lògica d'Abbas, no té una lògica diferent; i amb més motiu, perquè té molt menys carisma, perquè la seva signatura significa menys que la d'Arafat...

I no oblidem una altra cosa. El d'Abu Mazen és, d'alguna manera, un govern il·legal. Els que van guanyar les eleccions són els islamistes, i si Abbas té avui alguna majoria parlamentària és perquè Israel va detenir els diputats de Hamàs. De manera que jo, francament, sí que crec que caldria incorporar Hamàs a la negociació. I aquí, per cert, els europeus sí que podrien jugar un paper, amb el tàcit consentiment dels americans...

Dissortadament, a l'hora de prendre iniciatives com la de parlar amb Hamàs, Israel sempre serà l'últim, mai el primer. De fet, amb l'OAP vam començar a parlar-hi després que Reagan els va reconèixer... Això és una deficiència nostra, és una part de l'obsessió per la seguretat, no sortir-nos

dels motlles, dels camins ja fressats... De manera que parlar de Barghouti és parlar de Hamàs.

Però formalment ell pertany a Fatah i a l'OAP...

És OAP, però és el pont. Qui vulgui treure Barghouti de la presó ha de pensar en termes estratègics. Ha d'entendre que aquesta és la fórmula d'enllaç entre Fatah i Hamàs. Per cert, Barghouti és el responsable d'un acord que es va redactar a les presons israelianes entre Fatah i Hamàs sobre quins podrien ser els paràmetres d'un acord de pau entre Israel i Palestina. Aquest document existeix, i el va inspirar Barghouti. Barghouti és una persona que té molta rellevància en aquesta qüestió.

I cal recordar una altra cosa, desplaçant el nivell de la conversa a un àmbit més històric, més intel·lectual. Jo diria que, per democràtica que sigui la societat palestina, encara es troba en l'etapa en què les grans decisions requereixen legitimitat revolucionària.

I Barghouti la té, perquè s'ha passat una pila d'anys a les presons israelianes...

...O sigui que la legitimitat democràtica no és suficient. Arafat podia fer determinades coses no pas perquè l'haguessin votat, sinó per la seva història, per haver estat el pare fundador del moviment nacional palestí, l'home de la *kufia*, etcètera. Per cert, que a Israel passa quelcom semblant. [Riu.] Sempre estem amb generals; qui no té pedigrí militar troba dificultats per fer política. Si això passa a Israel, imagina't a Palestina... De manera que és molt important arribar també a Barghouti. Treure'l de la presó és una decisió estratègica.

Si el tema és inegotable, el temps de la conversa i les pàgines de la revista VIA no. En tot cas, i a parer del transcriptor, sobresurt del diàleg amb Shlomo Ben Ami, ultra la lucidesa de les seves anàlisis, la constatació de l'enorme complexitat, de les incomptables implicacions del conflicte àrabo-israelià; i una petita, descreguda, cerebral alenada d'esperança en compromisos possibles.

Joan B. Culla i Clarà
Universitat Autònoma de Barcelona